

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Затверджено
на засіданні приймальної комісії
Львівського національного університету
імені Івана Франка
24.04.2023 р. (протокол № 4)
Ректор

Володимир МЕЛЬНИК

ПРОГРАМА
фахового вступного випробовування
для здобуття освітнього ступеня магістра
(на основі попередньо здобутого ОКР «Спеціаліст» та ОС «Магістр»)

**Спеціальність – 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»**

**Освітня програма – «Фінанси, митна та податкова справа»,
«Фінанси, банківська справа та страхування»**

Програма фахового вступного випробування для здобуття освітнього ступеня магістра, спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» (освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування») – Львів, ЛНУ ФУФБ, 2023. – 27 с.

Розробники:

Сідельник О. П., к.е.н., доцент кафедри фінансових технологій та консалтингу

Стасишин А.В., к.е.н., доцент кафедри економіки та публічного управління

Пшик Б.І., д.е.н., професор кафедри фінансових технологій та консалтингу

Євтух Л.Б., к.е.н., доцент кафедри фінансових технологій та консалтингу

Анотація

Прийом абітурієнтів, які мають диплом магістра (спеціаліста) для здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» проводиться за результатами фахових вступних випробувань. Вони відбуватимуться у формі тестування з дисциплін галузевої та фахової підготовки: «Фінанси, гроші та кредит», «Фінанси підприємств», «Банківська система», «Страхування», «Фінансовий ринок».

Навчальна дисципліна «Фінанси, гроші та кредит»

Змістовий модуль 1. ГРОШІ ТА КРЕДИТ

Тема 1. Сутність і функції грошей

Походження грошей. Раціоналістична та еволюційна концепції походження грошей. Поява грошей як об'єктивний результат розвитку товарного виробництва та обміну. Роль держави у творенні грошей.

Сутність грошей. Гроші як загальний еквівалент і абсолютно ліквідний актив. Гроші як особливий товар, особливості мінової і споживної вартості грошей як товару. Конкретна і загально споживна вартість грошового товару, формування суперечності між ними і вирішення її в неповноцінних грошах. Суперечність між реальною і номінальною вартістю грошей і її вирішення в неповноцінних грошах. Гроші як форма суспільних відносин. Гроші як гроші і гроші як капітал. Зв'язок грошей з іншими економічними категоріями.

Форми грошей та їх еволюція. Причини та механізм еволюції форм грошей від звичайних товарів першої необхідності до благородних металів. Причини та механізм демонетизації золота. Неповноцінні форми грошей та їх кредитна природа. Еволюція кредитних грошей від урядових (казначейських) зобов'язань до зобов'язань центрального банку. Сучасні кредитні засоби обігу. Роль держави в утвердженні кредитних зобов'язань як грошей.

Вартість грошей. Специфічний характер вартості грошей. Купівельна спроможність як вираз вартості грошей як грошей. Вплив зміни вартості грошей на економічні процеси.

Функції грошей. Поняття функції грошей. Функція міри вартості, її сутність, сфера використання. Масштаб цін. Ідеальний характер міри вартості. Ціна як грошовий вираз вартості товарів. Міра вартості в умовах інфляції.

Функція засобу обігу, її сутність, сфера використання; реальність і кількісна визначеність грошей у цій функції. Гроші як засіб обігу в умовах інфляції.

Функція засобу платежу, її сутність, відмінність від функції засобу обігу, сфера використання. Вплив інфляції на гроші як засіб платежу.

Функція засобу нагромадження, її сутність, сфера використання. Вплив часу та інфляції на функцію засобу нагромадження.

Світові гроші. Сутність світових грошей. Еволюція золота як світових грошей. Взаємозв'язок функцій грошей.

Тема 2. Грошовий оборот і грошові потоки

Сутність грошового обороту як процесу руху грошей. Грошові платежі як елементарні складові грошового обороту. Основні суб'єкти грошового обороту. Основні ринки, що взаємозв'язуються грошовим оборотом. Сукупний грошовий оборот як макроекономічне явище та оборот грошей на мікроекономічному рівні, їх єдність та відмінності. Економічна основа грошового обороту. Єдність та безперервність як визначальні риси грошового обороту.

Модель сукупного грошового обороту. Обороти продуктів та доходів як основа побудови грошового обороту. Групування суб'єктів обороту в моделі. Грошові потоки та їх взаємозв'язок у моделі. Національний дохід і національний продукт як визначальні потоки грошового обороту. Потоки ін'єкцій і потоки втрат. Балансування грошового обороту.

Структура грошового обороту. Готівковий та безготівковий сектори грошового обороту. Сектор грошового обігу, фіскально-бюджетний та кредитний сектори.

Маса грошей, що обслуговує грошовий оборот: поняття, склад та фактори, що визначають зміну. Показники маси грошей, грошові агрегати, їх характеристика, грошова база, її склад.

Механізм зміни маси грошей в обороті. Швидкість обігу грошей: поняття, фактори, що визначають швидкість обігу. Вплив швидкості на масу та сталість грошей. Порядок визначення швидкості обігу грошей.

Закон кількості грошей, необхідних для обороту, його сутність, вимоги та наслідки порушення вимог.

Тема 3. Грошовий ринок

Сутність грошового ринку. Гроші як об'єкт купівлі-продажу. Суб'єкти та інструменти грошового ринку. Особливості прояву на грошовому ринку основних ринкових ознак – попиту, пропозиції, ціни.

Інституційна модель грошового ринку. Сектори прямого і опосередкованого фінансування. Потоки та суб'єкти в обох секторах грошового ринку. Банки і небанківські фінансово-кредитні структури як фінансові посередники грошового ринку.

Структура грошового ринку. Критерії класифікації. Ринок грошей і ринок капіталів. Ринок цінних паперів та валютний ринок як складові грошового ринку.

Попит на гроші. Суть та форми прояву попиту на гроші. Фактори, що визначають зміну попиту на гроші.

Пропозиція грошей. Суть та механізм формування пропозиції грошей. Фактори, що визначають зміну пропозиції грошей. Вплив уряду та державного бюджету на пропозицію грошей

Графічна модель грошового ринку. Рівновага на грошовому ринку. Фактори, що визначають рівновагу грошового ринку.

Тема 4. Грошові системи

Сутність грошового ринку. Гроші як об'єкт купівлі-продажу. Суб'єкти та Сутність грошової системи, її призначення та місце в економічній системі країни. Елементи грошової системи.

Основні типи грошових систем, їх еволюція. Системи металевих й кредитного обігу.

Створення і розвиток грошової системи України. Необхідність створення грошової системи України. Особливості процесу запровадження національної валюти в Україні.

Тема 5. Інфляція та грошові реформи

Сутність, форми прояву та закономірності розвитку інфляції. Причини інфляції. Інфляція попиту та інфляція витрат. Економічні та соціальні наслідки інфляції. Показники вимірювання інфляції.

Державне регулювання інфляції. Антиінфляційна політика. Особливості інфляції в Україні в перехідний період. Сутність грошових реформ. Види грошових реформ та способи їх класифікації.

Особливості проведення грошової реформи в Україні. Багатофакторність, багатоцільове спрямування та довготривалість грошової реформи в Україні.

Тема 6. Валютний ринок

Сутність валюти, призначення та сфера використання. Види валют. Конвертованість валюти. Особливості валютних відносин.

Валютний ринок: суть та основи функціонування. Чинники впливу на кон'юнктуру валютного ринку. Операції на валютному ринку.

Валютний курс: сутність, основи формування та чинники впливу. Види валютних курсів.

Валютні системи та валютна політика. Поняття, призначення та елементи національної валютної системи. Органи валютного регулювання. Валютне регулювання та валютна політика. Особливості формування валютної системи України.

Тема 7. Сутність і функції кредиту

Необхідність кредиту. Загальні передумови формування кредитних відносин. Економічні чинники розвитку кредиту.

Кредит як форма руху вартості. Кредит як форма суспільних відносин.

Об'єкти і суб'єкти кредиту. Позичковий капітал та кредит.

Стадії та закономірності руху кредиту. Функції кредиту, їх сутність та призначення. Принципи кредитування.

Форми та види кредиту. Критерії класифікації кредиту. Форми кредиту. Види кредиту, критерії їх класифікації.

Характеристика окремих видів кредиту. Банківський кредит як переважний вид кредиту.

Тема 8. Фінансове посередництво грошового ринку

Сутність, призначення та види фінансового посередництва. Банки як провідні суб'єкти фінансового посередництва. Сутність та функції банків.

Банківська система. Поняття банківської системи, її цілі та функції. Принципи побудови банківської системи.

Призначення, статус та основи організації центрального банку. Правовий статус Національного банку України, напрямки діяльності та функції НБУ.

Цілі та класифікація типів грошово-кредитної політики.

Комерційний банк: поняття, призначення, класифікація, види.

Основи організації та специфіка діяльності комерційних банків.
Пасивні операції комерційних банків. Активні операції комерційних банків.
Банківські послуги. Розрахунково-касове обслуговування клієнтів.
Небанківські фінансово-кредитні установи. Види та характеристика основних видів небанківських фінансово-кредитних установ.

Змістовий модуль 2. ФІНАНСИ

Тема 1. Предмет фінансової науки. Фінансові категорії

Фінанси як наукова дисципліна. Специфічні ознаки фінансів, їх суспільне призначення. Фінанси як економічна категорія.

Фінансові відносини як об'єкт вивчення фінансової науки. Функції фінансів. Розподільча функція, її зміст. Об'єкти і суб'єкти розподілу і перерозподілу. Первинний і вторинний розподіл. Контрольна функція.

Фінансові категорії, їх зміст. Характеристика вихідних фінансових категорій: доходи, витрати, фінансові ресурси, фінансові результати. Доходи і видатки держави.

Сучасна наука про фінанси, її представники. Трагування фінансів вітчизняними вченими. Вклад вітчизняних вчених у фінансову науку.

Тема 2. Фінансова система

Поняття фінансової системи, її структура, принципи побудови. Сфери та ланки фінансових відносин, їх характеристика. Управління фінансовою системою. Функції органів державної влади в управлінні фінансовою системою. Роль фінансової системи держави у забезпеченні умов економічного зростання. Проблеми функціонування фінансової системи України.

Тема 3. Фінансове право і фінансова політика

Правові засади організації фінансових відносин. Фінансове законодавство.

Фінансова політика: зміст, значення, види, принципи, характеристика складових. Стратегія і тактика фінансової політики.

Фінансовий механізм: сутність, складові, методи. Система економічних важелів та стимулів.

Фінансові ресурси, їх суть, склад, структура. Джерела формування та напрями використання фінансових ресурсів. Основні елементи фінансових ресурсів та чинників, які впливають на них.

Фінансове планування і прогнозування. Суть, завдання, принципи, етапи та методи фінансового планування. Система фінансових планів: характеристика та особливості. Фінансовий контроль: призначення, зміст, види, форми, методи.

Тема 4. Податки. Податкова система

Сутність і види податків. Функції податків. Елементи системи оподаткування.

Податкова політика держави. Права і обов'язки працівників податкових органів та платників податків.

Податкова система України, принципи її побудови. Характеристика видів податків, які справляються в Україні. Загальнодержавні і місцеві податки.

Тема 5. Державні фінанси

Бюджет: сутність, роль, характеристики. Розподільча і контрольна функції бюджету. Бюджет як основний фінансовий план держави. Доходи і видатки бюджету. Бюджетний дефіцит, причини його виникнення.

Бюджетна система. Бюджетний устрій та принципи його організації. Міжбюджетні відносини (трансферти).

Бюджетний процес: сутність та характеристика етапів. Контроль за виконанням бюджету.

Державний кредит: сутність, види, форми. Державний борг.

Місцеві фінанси. Функції місцевих фінансів. Місцеві податки і збори. Поточні видатки місцевого бюджету, видатки розвитку.

Державні цільові фонди, їх суть, необхідність, розвиток. Соціальне страхування, його сутність. Розвиток системи соціального страхування в Україні.

Тема 6. Фінанси суб'єктів господарювання

Фінанси підприємств. Методи фінансової діяльності підприємств.

Джерела формування та класифікація фінансових ресурсів підприємств.

Основи та особливості фінансової діяльності суб'єктів підприємництва.

Фінанси домогосподарств: поняття, структура, використання та роль у фінансовій системі. Заощадження населення як джерело інвестиційних ресурсів у країні. Фактори, що сприяють перетворення заощаджень в інвестиції.

Фінанси установ соціальної сфери.

Фінанси невиробничої сфери і громадських організацій. Формування фінансів профспілкових організацій, політичних партій та добродійних фондів.

Тема 7. Фінансовий ринок

Фінансовий ринок: суть, функції, особливості та роль в економічному механізмі держави. Сегментація фінансового ринку. Інструменти фінансового ринку. Суб'єкти фінансового ринку. Фінансові посередники. Регулювання фінансового ринку: державне регулювання та саморегулювання.

Фондовий ринок: основи функціонування та інфраструктура. Цінні папери: види, класифікація, характеристика. Фондові біржі: призначення, функції, організація, порядок роботи.

Тема 8. Страхування. Страховий ринок

Страхування: сутність, соціально-економічний зміст, функції, принципи. Суб'єкти та об'єкти страхування. Права та обов'язки страховиків і страхувальників.

Класифікація страхування. Страховий ринок: сутність та структура.

Державне регулювання страхової діяльності в Україні.

Тема 9. Міжнародні фінанси

Міжнародні фінанси та міжнародні фінансові потоки.

Зовнішньоекономічна діяльність, її суб'єкти. Платіжний баланс, його структура.

Міжнародні фінансові організації та міжнародні фінансові інституції, їх роль у регулюванні світових економічних процесів. Інтеграція України в систему міжнародних фінансів.

Рекомендована література

1. Банківська система: навчальний посібник / [Ситник Н.С., Стасишин А.В., Блащук-Дев'яткіна Н.З., Петик Л.О.] ; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 580 с.
2. Вовчак О.Д. Гроші та кредит [Текст] : навч. посібник. К. : ЦУЛ, 2013. 424 с.
3. Господарський кодекс України, № 436–IV від 16.01.2003 зі змінами і доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
4. Гроші та кредит [Електронний ресурс] : підручник / О. В. Дзюблюк, Б. П. Адамик, Г. Р. Балянт [та ін.] ; за ред. О. В. Дзюблюка. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. - 892 с.
5. Гроші та кредит: підручник / [М. І. Савлук, А. М. Мороз, І. М. Лазепко та ін.]; за наук. ред. М. І. Савлука. 6-те вид., перероб. і доп. К. : КНЕУ, 2011. 589с.
6. Закон України «Про банки і банківську діяльність», № 2121III від 07.12.2000 зі змінами і доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
7. Закон України «Про валюту і валютні операції», № 2473-VII від 21.06.2018 зі змінами і доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>
8. Іванчук Н. В. Гроші і кредит : навчальний посібник. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2021. 332 с.
9. Коваленко Д.І. Фінанси, гроші та кредит : теорія і практика : навч. посіб. /Д.І.Коваленко, В.В.Венгер. К: «Центр учбової літератури», 2019. 352с.
10. Митний кодекс України № 4495-VI від 13.03.2012 із змінами та доповненнями URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
11. Податковий кодекс України, № 2755–VI від 02.12.2010 зі змінами і доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
12. Світлична В. Ю. Гроші і кредит : підручник / В. Ю. Світлична ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. 191 с
13. Фінанси: підруч. / Юхименко П.І., Бойко С. В., Ф 591 Голубка С.М. та ін.; за наук. ред. П.І. Юхименка,С.В. Бойко. К.: Центр учбової літератури, 2018.416 с
14. Фінанси: підручник / ред.: А.Я. Кузнєцова, Г.М. Азаренкова. К.: УБС НБУ, 2011. 407 с.
15. Фінанси: Навчальний посібник: експрес курс / [Волохова І. С., Шикіна Н. А., Волкова О. Г. та ін.] за заг. ред. Волохової І. С. Харків: Видавництво «ПромАрт», 2018. 262 с.
16. Фінансовий ринок: навч. посібник / за ред. д-ра екон. наук, проф. Б.І. Пшика. Київ: ДВНЗ «Університет банківської справи», 2019. 555 с
17. Цивільний кодекс України, № 435–IV від 16.01.2003 зі змінами і доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
18. Шпак Н.О. Фінанси, гроші та кредит : навч. посібник / Н.О. Шпак, Н.Б.Ярошевич, О.Я. Побурко. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 416 с.
19. Щетинін А. І. Гроші та кредит : навчальний посібник. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2019. 163 с. Серія «Бізнес. Економіка. Фінанси».

Навчальна дисципліна «Фінанси підприємств»

Тема 1. Основи організації фінансів підприємств

Поняття та види підприємств в Україні. Сутність та функції фінансів підприємств. Принципи організації фінансів підприємств. Групи фінансових відносин, які належать до фінансів підприємств.

Тема 2. Фінансові ресурси підприємств

Сутність власних фінансових ресурсів підприємств. Склад власних фінансових ресурсів підприємств. Характеристика власних фінансових ресурсів підприємств.

Сутність запозичених фінансових ресурсів підприємств. Склад запозичених фінансових ресурсів підприємств. Характеристика запозичених фінансових ресурсів підприємств.

Тема 3. Фінансове планування та прогнозування

Зміст та завдання фінансового планування. Методи фінансового планування. Зміст і структура фінансового плану підприємств.

Тема 4. Фінансовий аналіз

Оцінка фінансового стану підприємств, її необхідність і значення. Інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємств. Види фінансового аналізу.

Тема 5. Фінансовий контроль

Сутність фінансового контролю. Види фінансового контролю підприємств. Необхідність фінансового контролю на підприємствах.

Тема 6. Грошові розрахунки підприємств

Сутність грошових розрахунків підприємств. Сутність грошового обороту та сфери застосування готівкових та безготівкових розрахунків. Рахунки підприємств. Види грошових розрахунків.

Готівкові розрахунки підприємств. Сутність готівкової форми розрахунків. Основні вимоги до організації і проведення готівкових розрахунків. Контроль за дотриманням касової дисципліни та відповідальність за порушення.

Безготівкові розрахунки підприємства. Сутність безготівкової форми розрахунків. Характеристика форм безготівкових розрахунків.

Тема 7. Доходи та грошові потоки підприємств

Доходи підприємства. Сутність та склад доходів підприємства. Методи визнання доходу.

Грошові потоки підприємства. Сутність грошових потоків підприємств. Структура грошових потоків підприємств. Звіт про рух грошових коштів підприємств.

Тема 8. Витрати підприємств

Класифікація витрат підприємств. Сутність витрат підприємств. Види витрат. Методи диференціації витрат.

Кошторис витрат підприємств. Визнання витрат. Собівартість: її склад та види. Кошторис: сутність, цілі і методи складання.

Тема 9. Прибуток підприємств

Формування прибутку підприємств. Сутність та функції прибутку підприємств. Визначення фінансових результатів діяльності підприємств. Звіт про фінансові результати підприємств.

Рентабельність підприємств. Сутність рентабельності підприємств. Методи обчислення рентабельності. Показники рентабельності.

Тема 10. Основні засоби підприємств

Визначення основних засобів підприємств. Склад і структура основних засобів підприємств. Фінансове забезпечення ремонту основних виробничих засобів. Інформаційне забезпечення основних засобів підприємств.

Сутність амортизації підприємств. Види вартості основних засобів. Методи нарахування амортизації.

Види вартості основних засобів підприємств. Переоцінка основних засобів. Показники стану та ефективності використання основних засобів. Капітальні вкладення.

Тема 11. Нематеріальні активи підприємств

Визначення нематеріальних активів підприємств. Оцінка нематеріальних активів підприємств. Амортизація нематеріальних активів підприємств.

Тема 12. Оборотні активи підприємств

Сутність поточних фінансових потреб. Визначення оборотних активів підприємств. Структура оборотних активів підприємств. Характеристика оборотних активів підприємств.

Сутність та структура виробничих запасів підприємств. Оцінка вибуття виробничих запасів.

Сутність та види дебіторської заборгованості підприємств. Оцінка дебіторської заборгованості підприємств. Методи розрахунку ресурсу сумнівних боргів.

Тема 13. Кредитування підприємств

Основи кредитування підприємств. Кругообіг коштів підприємств та необхідність залучення кредитів. Класифікація кредитів, що надаються підприємствам. Види банківського кредиту та їх характеристика.

Порядок надання банківського кредиту. Оцінка кредитоспроможності позичальника. Небанківське кредитування підприємств.

Тема 14. Оподаткування підприємств

Система оподаткування підприємств та її становлення в Україні. Вплив непрямих податків на діяльність підприємств. Оподаткування суб'єктів малого підприємництва.

Тема 15. Фінансова санація та банкрутство підприємств

Сутність фінансової кризи на підприємствах. Симптоми фінансової кризи. Фактори, що спричиняють фінансову кризу на підприємствах.

Економічна сутність та порядок проведення фінансової санації. Планування та фінансування санації підприємств. Санаційний аудит. Фінансові джерела санації підприємств.

Порядок оголошення підприємств банкрутом. Задоволення претензій кредиторів. Санація через реорганізацію (реструктуризацію). Мирова угода. Приховане, фіктивне та навмисне банкрутство.

Рекомендована література

1. Бедринець М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2018. 292 с.
2. Господарський кодекс України, № 436–IV від 16.01.2003 зі змінами і доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Закон України «Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», № 16/98–ВР від 14.01.1998 зі змінами і доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Закон України «Про акціонерні товариства», № 514-VI від 17.09.2008 зі змінами і доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17#Text>
5. Закон України «Про банки і банківську діяльність», № 2121III від 07.12.2000 зі змінами і доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
6. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16.07.1999 із змінами та доповненнями URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
7. Закон України «Про валюту і валютні операції», № 2473-VII від 21.06.2018 зі змінами і доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>
8. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці», № 77-VIII від 28.12.2014 зі змінами і доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/77-19#Text>
9. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів», № 738-IX від 19.06.2020 зі змінами і доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-20#Text>
10. Закон України «Про внесення змін до Закону «Про лізинг», № 1381-IV від 11.12.2003 зі змінами і доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1381-15#Text>

11. Закон України «Про господарські товариства», № 1576 XI від 19.09.1991 зі змінами і доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text>
12. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» № 755-IV від 15.05.2003 із змінами та доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15>
13. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» № 851-IV від 22.05.2003 із змінами та доповненнями URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/851-15>
14. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», № 1105-XIV від 23.09.1999 зі змінами і доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>
15. Закон України «Про заставу» зі змінами і доповненнями, № 2654-XII від 02.10.1992 зі змінами і доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-12#Text>
16. Закон України «Про захист економічної конкуренції» № 2210-III від 1.01.2001 із змінами та доповненнями URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>
17. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», № 2464-VI від 08.07.2010 зі змінами і доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text>
18. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність», № 959-XII від 16.04.1991 зі змінами і доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>
19. Закон України «Про обіг векселів в Україні», № 2374-III від 05.04.2001, зі змінами і доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2374-14#Text>
20. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» № 4618-VI від 22.03.2012 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>
21. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» Закон України, № 2275-VIII від 06.02.2018 зі змінами і доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>
22. Закон України «Про ціни і ціноутворення» № 5007-VI від 21.06.2012 із змінами та доповненнями URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5007-17>
23. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, зі змінами і доповненнями: Затверджено Постановою Правління Національного банку України № 22 від 21.01.2004. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 29.03.2004 за № 377/8976 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04#Text>
24. Інструкція про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків - резидентів і нерезидентів, зі змінами і доповненнями: Затверджено постановою Правління Національного банку України №492 від 12.11.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03#Text>
25. Кодекс України з процедур банкрутства № 2597-VIII від 18.10.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19>
26. Конституція України, № 254к/96-ВР: Затверджено Верховною Радою України 28.06.1996 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

27. Митний кодекс України № 4495-VI від 13.03.2012 із змінами та доповненнями URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
28. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України № 73 від 7.02.2013 зі змінами і доповненнями URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
29. Непочатенко О.О. Фінанси підприємств: підручник / О.О. Непочатенко, Н.Ю. Мельничук. К.: ЦУЛ, 2017. 504 с.
30. Податковий кодекс України, № 2755-VI від 02.12.2010 зі змінами і доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
31. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції», затверджене наказом Міністерства фінансів України №91 від 26.04.2000 зі змінами і доповненнями URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00>
32. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда», затверджене наказом Міністерства фінансів України № 81 від 28.07.2000. зі змінами і доповненнями URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0487-00>
33. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджене наказом Міністерства фінансів України № 290 від 29.11.1999. зі змінами і доповненнями URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>
34. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України № 318 від 31.12.1999 зі змінами і доповненнями URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>
35. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність», затверджене наказом Міністерства фінансів України № 39 від 25.02.2000 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text>
36. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене наказом Міністерства фінансів України № 92 від 27.04.2000 зі змінами і доповненнями URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>
37. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: Затверджено наказом Міністерства фінансів України № 242 від 18.10.1999 зі змінами URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>
38. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» затверджене наказом Міністерства фінансів України № 246 від 20.10.1999 зі змінами і доповненнями URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>
39. Фінанси підприємств корпоративного сектора економіки України : колективна монографія за ред. В.В. Зимовця ; НАН України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». Електрон. дані. К., 2019. 306 с. URL: <http://ief.org.ua/docs/mg/311.pdf>
40. Фінанси підприємств: навч. посібник / за ред. Г. Я. Аніловської, І. Б. Висоцької. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 440 с.
41. Фінанси бізнесу / [Ситник Н. С., Стасишин А. В., Попович Д.В., Сич О.А. та ін.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 432 с.
42. Фінансова безпека суб'єктів господарювання : Підручник / М. І. Крупка, Л. С. Яструбецька. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 320 с.
43. Фінансовий ринок: навч. посібник / за ред. д-ра екон. наук, проф. Б.І. Пшика. Київ: ДВНЗ «Університет банківської справи», 2019. 555 с

44. Цивільний кодекс України, № 435–IV від 16.01.2003 зі змінами і доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

Навчальна дисципліна «Банківська система»

Тема 1. Сутність банку та банківської діяльності

Банки у системі фінансового посередництва. Поняття банківської діяльності та її генезис. Період зародження банку і банківської справи. Основні етапи розвитку банківської діяльності.

Сутність банку: правовий та економічний підходи. Специфіка банківського бізнесу в порівнянні з іншими видами підприємницької діяльності.

Взаємодія банківського і реального сектора економіки.

Види банків, їх функції та основні принципи діяльності. Види інтегрованих формувань.

Банківські об'єднання, їх характеристика, мета створення та особливості діяльності.

Тема 2. Теоретичні засади організації банківської системи

Становлення та розвиток банківської системи України.

Сутність банківської системи та її інституційна структура. Принципи побудови банківської системи. Функції банківської системи.

Моделі банківських систем, їх переваги та недоліки. Роль банківської системи в економічному розвитку країни.

Механізм державної участі в банківській системі.

Формування банківської системи України та її сучасний стан.

Формування банківської справи в Україні, основні етапи розвитку. Розбудова національної банківської системи та законодавче підґрунтя її формування.

Тема 3. Центральний банк у банківській системі

Сутність центрального банку. Становлення і розвиток центральних банків. Функції, роль і статус центрального банку. Операції центрального банку, механізм реалізації грошово-кредитної політики.

Особливості створення і становлення Національного банку України як центрального банку.

Органи управління та структура НБУ.

Економічні засади діяльності та фінанси НБУ.

Організаційно-правові основи діяльності Національного банку України.

Центральний банк як банкір і фінансовий агент уряду. Грошово-кредитна політика НБУ та інструменти її реалізації.

Тема 4. Організація діяльності та управління банком

Порядок створення банківської установи. Механізм реєстрації банку. Ліцензування банківської діяльності.

Органи управління банком. Функціональні та територіальні структурні підрозділи банку. Організаційна структура банку різних форм власності та механізм управління ним.

Корпоративне управління в банках. Розвиток корпоративного управління в банківській системі України.

Реорганізація банків, її види та методи.

Методи реструктуризації банківської системи.

Тема 5. Банки на ринку банківських послуг

Поняття ринку банківських послуг. Основні операції та види позабалансової діяльності банку.

Сучасні технології та фінансові інновації у банківській діяльності.

Стратегії банку на ринку банківських послуг: фокусування та диверсифікація.

Конкуренція на ринку банківських послуг. Конкурентоспроможність банку та її основні індикатори.

Консолідація в банківському секторі. Антимонопольне регулювання банківської системи.

Тема 6. Ризики у банківській діяльності

Роль ризику у банківській діяльності.

Види банківських ризиків. Особливості управління кредитним, процентним, валютним ризиком та ризиком незбалансованої ліквідності. Управління активами-пасивами банку.

Формування резервів на покриття можливих ризиків від активних операцій.

Роль власного капіталу у банківській діяльності. Основні методи оцінки власного капіталу банку. Економічний капітал банку.

Організація та функціонування системи ризик-менеджменту в банках.

Тема 7. Банківська система в умовах глобалізації

Глобалізація банківської діяльності. Сфери міжнародного банківського бізнесу.

Діяльність банків у міжнародних фінансових центрах. Офшорний банківський бізнес.

Взаємодія з міжнародними фінансовими організаціями та їх вплив на національну банківську систему.

Концентрація капіталу в банківській сфері.

Іноземний капітал у банківській системі, його форми, переваги та ризики. Ризик країни.

Тема 8. Стабільність банківської системи

Стабільність банківської системи та системний ризик.

Банкрутство банку: причини та наслідки. Банківська паніка. Банківські кризи.

Антикризове управління банківською системою.

Відкритість та прозорість банківської діяльності, їх кількісні методи оцінки та роль у забезпеченні стабільності банку та банківської системи.

Тема 9. Державне регулювання банківської системи

Необхідність та цілі регулювання банківської діяльності. Концепції банківського регулювання. Розвиток банківського регулювання та дерегулювання банківської діяльності.

Банківський нагляд, його завдання та принципи організації.

Фінансовий моніторинг. Міжнародні стандарти банківської діяльності.

Система страхування (гарантування) депозитів та проблема морального ризику.

Розвиток банківського регулювання на наднаціональному рівні.

Рекомендована література

1. Адамик Б.П. Центральний банк і грошово-кредитна політика: підручник / Б.П. Адамик; 2-ге вид., допов. і переробл. – К.: Кондор, 2011. – 415 с.
2. Банківська система : підручник / О.М. Тридід, Б.В. Самородов, І.М. Вядрова та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т.С. Смовженко. – Львів : «Новий Світ – 2000», 2020. – 536 с.
3. Банківська система [Текст] : навч. посіб. / П. М. Карась [та ін.]. - Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. - 291 с.
4. Банківська система. Банківські операції [Текст] : тест. завдання / Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича ; уклад.: Н. Р. Швець, І. Я. Ткачук, О. М. Крупей. - Чернівці : Рута, 2015. - 91 с. - Бібліогр.: с. 88-91.
5. Банківська система: навчальний посібник / [Ситник Н.С., Стасишин А.В., Блащук-Девяткіна Н.З., Петик Л.О.] ; за заг. ред. Н. С. Ситник.- Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. - 580 с.
6. Банківські операції [Текст] : практ. посіб. / О. Я. Стойко ; Житомир. нац. агрокол. ун-т. - Житомир : ЖНАЕУ, 2016. - 127 с. : табл. - Бібліогр.: с. 119-127. - 100 экз.
7. Вовчак О.Д., Бучко І.Є. Управління банківськими ризиками : навч. посібник. – Львів, ЛТЕУ, 2017. – 358 с.
8. Живко З.Б. Банківська діяльність : навч. посібник / [З.Б. Живко, О.П. Просович, М.І. Копитко та ін.]; за ред. З.Б. Живко. – К.: Алеута, 2012. – 248 с.
9. Закон України «Про банки і банківську діяльність», № 2121ІІ від 07.12.2000 зі змінами і доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
10. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» № 1702-VII від 14.10.2014 URL: <http://www.rada.gov.ua>.
11. Закон України «Про Національний банк України» № 679–XIV від 20.05.1999 зі змінами і доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
12. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій Національного банку України з придбання і продажу іноземної валюти, монетарного золота та банківських металів, затверджена постановою Правління Національного банку України від 29.12.2015 № 992. URL: <http://www.bank.gov.ua>.

13. Кузнєцова С.А. Банківська система: навч. посіб. / С.А Кузнєцова, Т.М. Болгар, З.С. Пестовська. За ред. С.А Кузнєцової. – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 400с.
14. Міжнародні розрахунки і валютні операції [Текст] : навч. посіб. / О. В. Лебідь. - Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнєця, 2016. - 200 с.
15. Міжнародні банківські розрахунки [Текст] : навч. посіб. / Л. Л. Лазебник ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - Київ : Київський університет, 2014. - 284 с.
16. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затвердженого постановою правління НБУ від 30.06.2016 №351 URL: <http://www.bank.gov.ua>.
17. Положення про застосування Національним банком України стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи, затверджене постановою Правління Національного банку України від 17.09.2015 № 615. URL: <http://www.bank.gov.ua>.
18. Порядок визначення та затвердження рейтингової оцінки банку за рейтинговою системою CAMELSO, затверджений рішенням Правління НБУ від 01.11.2016 №393-рш. URL: <http://www.bank.gov.ua>.
19. Центральний банк і грошово-кредитна політика [Текст] : підручник / В. І. Успенко, Н. Е. Аванесова ; Харків. нац. ун-т буд-ва і архітектури. - Харків : Щедра садиба плюс, 2015. - 207 с.

Навчальна дисципліна «Страховання»

Тема 1. Сутність, принципи і роль страхування

Необхідність страхового захисту як важливого засобу економічної безпеки суб'єктів господарювання та життєдіяльності людей на випадок шкоди, зумовленої ризиковими обставинами. Страхові фонди як матеріальна основа страхового захисту. Форми організації фондів страхового захисту. Самострахування, його джерела й межі доцільного застосування.

Виникнення та етапи розвитку страхування. Сутність страхування. Місце страхування в системі економічних категорій. Функції страхування. Сфери застосування страхування.

Принципи страхування: страховий інтерес, максимальна сумлінність суб'єктів страхування, причинно-наслідковий зв'язок збитку та події, що його спричинила, відшкодування втрат у межах збитків, суброгація.

Роль страхування в активізації бізнесу; в економії коштів, що резервуються на покриття можливих втрат від непередбачених обставин; в ефективнішому формуванні й використанні фондів соціального призначення; у збільшенні обсягів інвестицій.

Тема 2. Класифікація страхування

Поняття класифікації, її наукове та практичне значення. Ознаки класифікації: історичні, економічні, юридичні.

Класифікація за об'єктами страхування. Галузі страхування: майнове страхування, страхування відповідальності, особисте страхування. Види страхування.

Класифікація за родом небезпеки: страхування вогневих, інженерних, сільськогосподарських, транспортних, фінансово-кредитних та інших ризиків. Класифікація за формами проведення. Обов'язкове страхування. Добровільне страхування. Класифікація за статусом страхувальника.

Класифікація за спеціалізацією страховика. Загальні види страхування. Страхування життя. Перестрахування.

Тема 3. Страхові ризики та їх оцінка

Поняття ризику. Основні характеристики ризику. Рівень ризику. Частота ризику та розмір шкоди.

Управління ризиком. Роль ризик-менеджменту у виявленні, розпізнаванні, ідентифікації та визначенні методів впливу на ризик. Виключення ризику. Активне й пасивне запобігання ризику.

Суб'єктивні та об'єктивні ризики. Матеріальні й нематеріальні ризики. Чисті та спекулятивні ризики. Фундаментальні й часткові ризики.

Визначення страхового ризику. Ознаки страхового ризику. Специфіка ризиків у страхуванні майна, відповідальності, в особистому страхуванні.

Тема 4. Страховий ринок

Поняття страхового ринку. Суб'єкти страхового ринку. Страхові послуги як об'єкти взаємовідносин страховиків і страхувальників. Роль посередників: страхових агентів і брокерів. Перспективи розвитку страхового ринку України.

Сутність і завдання маркетингу в страхуванні. План маркетингу. Інформаційне забезпечення маркетингових досліджень. Реалізація страхових послуг. Страхові договори, порядок їх підготовки та укладення. Права та обов'язки сторін. Контроль за виконанням договорів.

Тема 5. Страхова організація

Страхова індустрія як частина сфери послуг. Форми організації страхових компаній в Україні. Порядок створення, функціонування та ліквідації страхових компаній. Товариства взаємного страхування. Спеціалізація страховиків. Умови залучення іноземних інвесторів до створення страхових організацій. Ресурси страховика: фінансові, матеріальні, трудові, інформаційні.

Структура страхових компаній. Центральний офіс. Філії та представництва. Управління страховою компанією. Страхові об'єднання.

Особливості фінансів страхової організації. Класифікація фінансових відносин страховика за економічним змістом. Грошові потоки страхових організацій від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. Фінансові ресурси страхових організацій: джерела та особливості їх формування.

Тема 6. Державне регулювання страхової діяльності

Необхідність і значення державного регулювання страхової діяльності. Шляхи наближення законодавчої й нормативної бази страхування до міжнародних стандартів.

Орган нагляду за страховою діяльністю та його функції. Реєстрація та ліцензування страховиків. Контроль за діяльністю страховиків.

Тема 7. Особисте страхування

Страхування життя та його основні види. Змішане страхування життя. Довічне страхування. Страхування до одруження. Пенсійне страхування.

Страхування від нещасних випадків. Форми та види страхування від нещасних випадків, їх характеристика. Індивідуальне й колективне страхування від нещасних випадків. Обов'язкові види страхування від нещасних випадків. Страхування від нещасних випадків на транспорті.

Медичне страхування. Суб'єкти та об'єкти страхування. Умови обов'язкового медичного страхування. Добровільне медичне страхування.

Тема 8. Майнове страхування

Страхування майна юридичних осіб: суб'єкти страхування, страхові події, порядок укладення договорів, умови відшкодування збитків.

Особливості страхування сільськогосподарських підприємств: страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень, страхування тварин, страхування будівель та іншого майна.

Страхування технічних ризиків.

Страхування транспортних засобів: автомобільного та іншого наземного, морського, авіаційного транспорту. Страхування вантажів.

Страхування майна громадян: будівель і споруд; тварин; домашнього та іншого майна.

Тема 9. Страхування відповідальності

Страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів. Моторне (транспортне) страхове бюро України та його функції. Міжнародна система «Зелена картка». Страхування відповідальності власників інших видів транспорту.

Страхування відповідальності товаровиробників за якість продукції.

Страхування професійної відповідальності. Страхування відповідальності за забруднення довкілля. Інші види страхування відповідальності.

Тема 10. Перестрахування і співстрахування

Необхідність і сутність перестрахування, стан і перспективи його розвитку. Суб'єкти перестрахування. Ринки перестрахування. Вимоги законодавства України щодо перестрахування ризиків у нерезидентів.

Методи перестрахування. Факультативне перестрахування. Облігаторне перестрахування. Порівняльний аналіз методів перестрахування.

Форми проведення перестраховальних операцій. Пропорційне перестрахування. Квотні й ексцедентні договори пропорційного перестрахування, їх характеристика, переваги та вади.

Непропорційне перестрахування: на базі ексцеденту збитку, на базі ексцедента збитковості.

Співстрахування й механізм його застосування.

Тема 11. Основи тарифних розрахунків у страхових компаніях

Тарифна політика у страхуванні. Страховий тариф як ціна за страхову послугу. Собівартість страхових операцій. Структура тарифа. Збитковість страхової суми. Нетто-тариф, його призначення. Навантаження, його призначення та структура. Страхова статистика. Особливості розрахунку страхових тарифів у ризиковому страхуванні. Основи тарифних розрахунків у страхуванні життя: тарифні ставки при страхуванні на випадок дожиття, смерті, при змішаному страхуванні. Структура страхового тарифу.

Законодавчі обмеження та вимоги стосовно страхових тарифів. Передумови виникнення і розвитку актуарних розрахунків. Сутність, особливості і завдання актуарних розрахунків. Необхідність застосування актуарних розрахунків у страхуванні.

Тема 12. Формування та розміщення страхових резервів

Сутність та склад страхових резервів, Необхідність формування страхових резервів.

Страхові технічні резерви та їх призначення. Види страхових технічних резервів: резерв незароблених премій; резерв ризиків, які ще не минули; резерв заявлених, але не виплачених збитків; резерв збитків, які виникли, але ще не заявлені; резерв коливань збитковості; резерв катастроф. Методи обчислення резерву незаробленої премії; методи 40%, 36%; методи 1/4, 1/8, 1/12, 1/24, 1/365.

Склад резервів із страхування життя. Порядок розрахунку резервів довгострокових зобов'язань (резерву нетто-премій, резерву витрат на ведення справи, резерву бонусів) та резерву належних виплат страхових сум (резерву заявлених, але не врегульованих збитків та резерву збитків, що виникли, але ще не заявлені).

Сутність основних принципів розміщення коштів страхових резервів: безпечності, ліквідності, прибутковості та диверсифікації. Порядок формування інвестиційного портфеля страхової компанії та його види. Необхідність державного регулювання розміщення коштів страхових резервів. Напрями розміщення та нормативи інвестування страхових резервів відповідно до чинного законодавства України. Особливості визначення нормативу якості активів страхової компанії.

Тема 13. Доходи, витрати і прибуток страховика

Склад доходів страховика. Доходи від страхової діяльності. Зароблені страхові премії, порядок їх визначення. Доходи від інвестування тимчасово вільних коштів.

Витрати страховика: їх склад та економічний зміст. Собівартість страхової послуги. Виплата страхових сум і страхового відшкодування. Витрати на утримання страхової компанії.

Прибуток страховика. Визначення прибутку від страхової діяльності. Прибуток від інвестиційної діяльності. Розподіл прибутку.

Оподаткування страховиків.

Тема 14. Фінансова надійність страхової компанії

Поняття фінансового стану і фінансової стійкості страховика. Фактори, які впливають на фінансову стійкість страховика. Показники фінансового стану страхової організації.

Поняття фінансової надійності страховика та її значення. Формування збалансованого страхового портфеля. Відбір ризиків. Фінансові методи забезпечення надійності страхових компаній. Перестраховування як метод забезпечення фінансової надійності.

Платоспроможність страховика, умови її забезпечення. Власні кошти страховика. Показники платоспроможності. Фактичний і нормативний запаси платоспроможності, порядок їх обчислення.

Необхідність переходу до оцінки платоспроможності страховиків на основі ризиків. Модернізація оцінки платоспроможності страхових компаній у світлі Solvency II. Основні компоненти системи пруденційного регулювання діяльності страховиків.

Рекомендована література

1. Біла книга «Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні». Національний банк України. Київ, квітень 2020. 28 с.
2. Горбач Л.М. , Кадебська Е.В. Страхування : навч. посібник.- 2018, 544с.
3. Господарський кодекс України, № 436–IV від 16.01.2003 зі змінами і доповненнями [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text)
4. Директива 2009/138/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 25.11.2009 р. про початок і ведення діяльності у сфері страхування і перестраховування (Solvency II) . Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг . [URL: http://nfp.gov.ua/content/direktivi-es.html](http://nfp.gov.ua/content/direktivi-es.html)
5. Закон України «Про акціонерні товариства» № 2465-IX від 27.07.2022: [URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#n1985](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#n1985)
6. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» № 851-IV від 22.05.2003 із змінами та доповненнями [URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/851-15](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/851-15)
7. Закон України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» № 1058-IV від 09.07.2003 : [URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text)
8. Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» № 1057-I V від 09.07.2003 [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15#Text)
9. Закон України «Про обов’язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» № 1961-IV від 01.07.2004 [URL : http:// zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main. cgi.nreg= 19161-15](http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi.nreg=19161-15)
10. Закон України «Про страхування» № 1909-IX від 18.11.2021 [URL :https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text)
11. Закон України «Про страхування» №85/96-ВР від 07.03.1996 зі змінами та доповненнями. [URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80)

12. Закон України «Про фінансові послуги і державне регулювання ринків фінансових послуг» № 485–IV від 06.02.2003. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
13. Кондрат І.Ю. Страхові послуги: Підручник / І. Ю. Кондрат, Н.Б. Ярошевич, П.Г. Ільчук, А.І. Якимів. Львів: «Новий Світ 2000», 2021 . 386 с.
14. Конституція України, № 254к/96–ВР: Затверджено Верховною Радою України 28.06.1996 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
15. Методика формування резервів із страхування життя, затв. Розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України 27.01.2004 № 24 (зі змінами). [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
16. Методика формування страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя затв. Розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України 17.12.2004 р № 3104. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
17. Митний кодекс України № 4495-VI від 13.03.2012: URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
18. Олійник В. Страхування. Підручник.: Видавництво Університетська книга.- 2019.- 287с.
19. Повітряний кодекс України № 1970-XII від 12.12.1991: URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17#Text>
20. Податковий кодекс України, № 2755–VI від 02.12.2010 зі змінами і доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
21. Рекомендації щодо аналізу діяльності страховиків, затв. розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 17.03.2005 № 3755. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
22. Страхові послуги. Підручник. – У 2 част./ за ред. В.Д.Базилевича. – К.: Лотос, 2014. – 496 с.
23. Страхування : навчальний посібник / О. С. Журавка, А. Г. Бухтіарова, О. М. Пахненко. Суми : Сумський державний університет, 2020. 350 с
24. Страхування: підручник. Горбач Л.М., Кадебська Е.В.–К.: Кондор-Видавництво, 2016. – 544 с.
25. Фінанси страхових організацій: навчальний посібник / І. Г. Аберніхіна, І. Г. Сокиринська – Дніпро: Пороги, 2019. - с. 198.
26. Фінансовий ринок: навч. посібник / за ред. д-ра екон. наук, проф. Б.І. Пшика. Київ: ДВНЗ «Університет банківської справи», 2019. 555 с
27. Цивільний кодекс України, № 435–IV від 16.01.2003 зі змінами і доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

Навчальна дисципліна «Фінансовий ринок»

Тема 1. Фінансовий ринок: сутність, функції та роль в економіці

Сутність і значення фінансового ринку. Рух фінансових ресурсів та капіталу в економіці. Місце фінансового ринку в фінансовій системі. Функції фінансового ринку. Суб'єкти фінансового ринку. Держава як суб'єкт фінансового ринку. Класифікація фінансових ринків.

Структура фінансового ринку. Характеристика структури фінансового ринку. Грошовий ринок. Ринок капіталу (кредитний ринок). Валютний ринок. Страховий ринок.

Фінансові інструменти, активи і зобов'язання. Властивості фінансових активів. Поняття і види цінних паперів. Акції. Векселі. Облігації. Державні облігації та інші державні цінні папери. Інновації на ринку фінансових інструментів.

Тема 2. Регулювання фінансового ринку

Необхідність фінансового регулювання фінансового ринку. Державне регулювання інвестиційних процесів у економіці України. Національний банк як орган державного регулювання фінансового ринку. Методи регулювання банківської діяльності. Правові основи регулювання банківського кредитування. Встановлення економічних показників регулювання діяльності комерційних банків та індикаторів фінансової стабільності депозитних корпорацій, не фінансових корпорацій, домогосподарств, ліквідності ринку, ринку нерухомості. Державні органи регулювання діяльності учасників фінансового ринку. Саморегулювання та роль саморегулюючих організацій на фінансовому ринку.

Тема 3. Фінансові посередники і фінансові інструменти

Поняття і класифікація фінансового посередництва. Банківська система як основа розвитку фінансового ринку. Комерційні банки: їх види та операції. Небанківські фінансові інститути, їх характеристика, роль на фінансовому ринку. Критичні елементи фінансової інфраструктури. Фінансові кризи. Види фінансових інструментів та їх характеристики. Оцінювання фінансових активів та інструментів. Внутрішня вартість, ліквідність та ризик фінансових інструментів.

Тема 4. Процентні ставки та їх структура

Концепція зміни вартості грошей у часі. Визначення і види процентних ставок. Вплив інфляції на результати фінансових розрахунків. Реальна і номінальна процентна ставка. Структура процентних ставок. Безризикова ставка, ставка рефінансування, облікова ставка НБУ. Внутрішня та ефективна процентні ставки. Підходи до визначення процентних ставок.

Тема 5. Ризик та ціна капіталу

Взаємозв'язок між ризиком і доходом. Сутність фінансового ризику, його різновиди. Вплив ризику на формування портфеля активів. Теорія портфеля. Модель оцінки капітальних активів. Теорія арбітражного ціноутворення С.Росса. Теорія рефлексивності Дж. Сороса. Системний ризик фінансового сектору, його форми та чинники. Поведінка учасників фінансового ринку. Теорія перспектив

Д.Канемана і А.Тверські. Ефекти нераціональної поведінки учасників ринку. Значення теорії поведінкових фінансів.

Ціноутворення на фінансовому ринку: фактори, методи методичні підходи. Механізм оцінювання фінансових активів. Оцінювання дохідності кредитних та депозитних операцій

Тема 6. Грошовий ринок та ринок банківських позичок

Організація та особливості функціонування депозитного ринку. Послуги для здійснення грошових платежів та розрахунків. Операції з інструментами грошового ринку. Державні фінансові інститути на грошовому ринку. Критерії вибору банку вкладниками. Методи і принципи фінансування та кредитування капітальних вкладень комерційними банками. Управління кредитним ризиком у банках. Оцінювання кредитоспроможності підприємства. Оцінювання кредитоспроможності банку. Математичне забезпечення операцій на грошовому ринку.

Тема 7. Валютний ринок

Валюта і валютний курс. Основи функціонування валютного ринку. Види операцій з валютою. Функціонування валютного ринку в Україні. Валютне регулювання і валютний контроль. Здійснення операцій на міжбанківському валютному ринку. Валютний дилінг у банках. Переміщення валюти через митний кордон України. Правила переказу іноземної валюти за межі України. Використання готівкової валюти на території України.

Тема 8. Ринок капіталів

Основи функціонування ринку капіталів та його інфраструктура. Фондовий ринок, як складова ринку капіталів. Державне регулювання фондового ринку. Акції на ринку капіталів: властивості, особливості оцінювання дохідності операцій з цінними паперами. Розвиток суб'єктів інфраструктури в Україні. Депозитарна система та Національний депозитарій України.

Тема 9. Ринок облігацій як складова ринку капіталів

Основи функціонування ринку облігацій та його інфраструктура. Види облігацій. Облігації внутрішньої державної позики. Облігації зовнішньої державної позики. Облігації підприємств. Муніципальні облігації. Ринок облігацій в Україні. Біржові операції з облігаціями. Властивості облігацій. Оцінювання облігацій. Чутливість облігацій до змін ринкових процентних ставок

Тема 10. Ринок похідних фінансових інструментів

Визначення і суть строкових угод. Історія виникнення та розвитку ринку строкових угод. Визначення термінів.

Ф'ючерсні угоди. Визначення і види ф'ючерсів. Механізм укладення ф'ючерсних угод. Хеджування за допомогою ф'ючерсів. Строкові угоди на біржах.

Форвардні угоди. Визначення і види форвардних угод. Відмінності між ф'ючерсними і форвардами угодами. Основні принципи ціноутворення у

форвардних та ф'ючерських контрактах. Угоди про форвардні процентні ставки. Форвардні угоди з купівлі-продажу валюти.

Опціони. Визначення та види опціонів. Дохідність опціонів. Угоди «кеп», «флор», «колар» та варанти.

Свопи. Суть і види свопів. Процентний своп. Валютний своп. Своп активів

Тема 11. Фондова біржа та біржові операції

Основи функціонування біржового ринку. Регульований ринок капіталу та багатосторонні (БТМ) та організовані (ОТМ) торговельні майданчики. Створення фондової біржі (організатора торгів), правила та особливості біржових операцій. Формування курсової вартості акцій. Формування курсової вартості облігацій. Торгівля державними цінними паперами на фондових біржах.

Біржові індекси: їх види та методи визначення. Державне регулювання торгівлі фінансовими інструментами на організованих ринках.

Рекомендована література

1. Біла книга «Майбутнє регулювання діяльності ломбардів». URL : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bila-kniga-maybutnye-regulyuvannya-diyalnosti-lombardiv>

2. Біла книга «Майбутнє регулювання кредитних спілок». URL : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bila-kniga-maybutnye-regulyuvannya-kreditnih-spilok>.

3. Біла книга «Майбутнє регулювання небанківського лізингу». URL : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bila-kniga-maybutnye-regulyuvannya-nebankivskogo-lizingu>

4. Біла книга «Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні». Національний банк України. Київ, квітень 2020. 28 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_insurance_2020.pdf?v=4

5. Вовчак О.Д. Гроші та кредит : навч. посібник / О.Д. Вовчак, І.Є. Бучко, З. Р. Костак. К. : ЦУЛ, 2013. 424 с.

6. Гапонюк М.А., Буряченко А.Є., Дегтярєва Н.В. Фінансовий ринок: підручник. К.: КНЕУ, 2014. 419 с.

7. Господарський кодекс України, № 436–IV від 16.01.2003 зі змінами і доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

8. Гроші та кредит: підручник / [М. І. Савлук, А. М. Мороз, І. М. Лазепко та ін.]; за наук. ред. М. І. Савлука. 6-те вид., перероб. і доп. К. : КНЕУ, 2011. 589 с.

9. Еш С. М. Ринок фінансових послуг: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2015. 400 с.

10. Еш С. М. Фінансовий ринок : Навч. посіб / С.М. Еш. К.: Центр учбової літератури, 2009. 528 с.

11. Закон України «Про акціонерні товариства» № 2465-IX від 27.07.2022: URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#n1985>

12. Закон України «Про банки і банківську діяльність», № 2121–III від 07.12.2000 зі змінами і доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>

13. Закон України «Про валюту і валютні операції», № 2473-VII від 21.06.2018 зі змінами і доповненнями [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text).
14. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» № 1058-IV від 09.07.2003 : URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text>
15. Закон України «Про інститути спільного інвестування», № 5080-VI від 05.07.2012 зі змінами і доповненнями [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17#Text).
16. Закон України «Про кредитні спілки», № 2908-III від 20.12.2001 [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2908-14#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2908-14#Text)
17. Закон України «Про Національний банк України», № 679-XIV від 20.05.1999 зі змінами і доповненнями [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text)
18. Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» № 1057-I V від 09.07.2003 [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15#Text)
19. Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», № 738-IX від 19.06.2020 зі змінами і доповненнями [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-20#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-20#Text).
20. Закон України «Про страхування» № 1909-IX від 18.11.2021 [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text)
21. Закон України «Про страхування» №85/96-ВР від 07.03.1996 зі змінами та доповненнями. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
22. Закон України «Про фінансовий лізинг», № 1201-IX від 04.02.2021 зі змінами і доповненнями [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20#Text).
23. Закон України «Про фінансові послуги і державне регулювання ринків фінансових послуг» № 485-IV від 06.02.2003. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
24. Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії», № 1953-IX від 14.12.2021 зі змінами і доповненнями [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text).
25. Клименко В. В. Фінансовий ринок [текст] : навч. посіб. / за ред. Павлова В. І. [В. В. Клименко, Л. М. Акімова, Л. М. Докієнко] – К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 358 с.
26. Коваленко Ю.М., Онишко С.В., Кужелєв М.О. Фінансовий ринок: підручник. Ірпінь: Університет ДФС України, 2018. – 442 с.
27. Конституція України, № 254к/96-ВР: Затверджено Верховною Радою України 28.06.1996 [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text)
28. Митний кодекс України № 4495-VI від 13.03.2012: URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
29. Податковий кодекс України, № 2755-VI від 02.12.2010 зі змінами і доповненнями [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text)
30. Фінансовий ринок: навч. посібник / за ред. Арутюнян С.С. та інші. К: Гляєва В.М., 2018. 484 с.

31. Фінансовий ринок: навч. посібник / за ред. д-ра екон. наук, проф. Б.І. Пшика. Київ: ДВНЗ «Університет банківської справи», 2019. 555 с
32. Фондовий ринок: Підручник. В 2-х кн. Кн. 2. / За ред. В.Д. Базилевича. К., 2016. 686 с.
33. Цивільний кодекс України, № 435–IV від 16.01.2003 зі змінами і доповненнями [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15)
34. Шелудько В. М. Фінансовий ринок: підручник. К.: Знання, 2014. 535 с.
35. Шкварчук Л.О. Фінансовий ринок: Навч. посіб. К., ЦУЛ, 2013. 382 с.